Parastās valstu tiesas

Finska

Šajā iedaļā ir sniegta informācija par vispārējām un administratīvajām tiesām Somijā.

Vispārējās un administratīvās tiesas — ievads

Somijā tiesas iedala **vispārējās tiesās**, kas izskata krimināllietas un civillietas, **administratīvajās tiesās**, kas veic administratīvo aktu tiesisko pārraudzību, un konkrētās **īpašajās tiesās**.

Vispārējās tiesas ir tiesas, kam ir vispārēja jurisdikcija. Citiem vārdiem sakot, tās izskata tiesiskus strīdus, kas nav nevienas citas tiesas jurisdikcijā. Somijā ir šādas vispārējās tiesas:

20 **apgabaltiesas** (*käräjäoikeudet/tingsrätterna*),

5 **apelācijas tiesas** (*hovioikeudet/hovrätterna*) un

Augstākā tiesa (*korkein oikeus / högsta domstolen).*

Administratīvās tiesas Somijā ir vispārējās administratīvās tiesas (*hallinto-oikeudet* / *förvaltningsdomstolarna*).

Vispārējās administratīvās tiesas iedala Augstākajā administratīvajā tiesā (*korkein hallinto-oikeus / högsta förvaltningsdomstolen*) un administratīvajās apgabaltiesās. Somijā ir sešas administratīvās apgabaltiesas — Helsinku, Hemēnlinnas, Austrumsomijas, Ziemeļsomijas, Turku un Vāsas administratīvā tiesa. Turklāt Olandei ir atsevišķa administratīvā tiesa, ko dēvē par Olandes Administratīvo tiesu.

Augstākā administratīvā tiesa ir **pēdējās instances tiesa administratīvās lietās**.

Apgabaltiesas

Apgabaltiesas darbojas kā pirmās instances tiesas. Tās iztiesā krimināllietas, civillietas un dažas lūgumrakstu lietas, piemēram, laulības šķiršanas lietas. Pašlaik Somijā ir 20 apgabaltiesas. Tās ir ievērojami atšķirīgas gan darbinieku skaita, gan lietu noslodzes ziņā. Apgabaltiesas ik gadu izskata aptuveni 550 000 lietu (80 000 krimināllietu, 420 000 civillietu un 50 000 lūgumrakstu lietu). Apgabaltiesās ir kopumā aptuveni 1900 darbinieku.

Noteikumi, ar ko reglamentē apgabaltiesu darbību un pārvaldi, ir izklāstīti **Apgabaltiesu likumā** (*tuomioistuinlaki/domstolslag*, 673/2016), kā arī apgabaltiesu reglamentos. Saskaņā ar minēto likumu pirmās instances tiesas galvenais tiesnesis ir arī attiecīgās tiesas administratīvais vadītājs.

Apgabaltiesai ir arī citi locekļi — tiesas piesēdētāji, kuri piedalās nopietnāku krimināllietu un zemes īpašumtiesību lietu izspriešanā. Tiesas piesēdētājus ieceļ pašvaldību padomes. Tieslietu ministrija apstiprina tiesas piesēdētāju skaitu, kas ir jāizvēlas katrai pašvaldībai. Atlīdzību tiesas piesēdētājiem maksā no valsts līdzekļiem.

Apgabaltiesu procedūra

Civilprocesam apgabaltiesā ir divi posmi: **sagatavošanās** un **galvenā tiesas sēde**. Sagatavošanās sākas ar pušu rakstiskiem paziņojumiem. Lietas, kas saistītas ar neapstrīdētiem prasījumiem, bieži tiek iztiesātas jau šajā posmā. Mutiska sagatavošanās notiek sagatavošanās tiesas sēdē, ko vada viens tiesnesis.

Ja izlīgums šajā posmā netiek panākts, lietu nodod izskatīšanai atsevišķā galvenajā tiesas sēdē. Galvenajā tiesas sēdē var piedalīties viens vai trīs tiesneši. Ja iespējams, galveno tiesas sēdi rīko tūlīt pēc sagatavošanās tiesas sēdes.

Krimināllietās tiesas sastāvs ir atkarīgs no konkrētā noziedzīgā nodarījuma. Ja nodarījums ir maznozīmīgs, lietu var izskatīt viens tiesnesis, savukārt smagākus noziegumus parasti izskata viena tiesneša un divu tiesas piesēdētāju vai trīs tiesnešu sastāvā.

Kriminālprocesā tiek ievēroti tie paši principi, ko ievēro civillietās. Arī krimināllietas izskatīšanu var sākt ar sagatavošanās tiesas sēdi. Tiesa var pieprasīt, lai atbildētājs izklāsta savu viedokli par lietu pirms galvenās tiesas sēdes. Process notiek mutiski, un spriedumu pasludina, pamatojoties uz faktiem un pierādījumiem, ko tiesai iesniegušas puses. Visi pierādījumi tiek saņemti galvenajā tiesas sēdē. Arī krimināllietās, ja iespējams, galveno tiesas sēdi rīko tūlīt pēc sagatavošanās tiesas sēdes. Tiesas sastāvu galvenās tiesas sēdes laikā nedrīkst mainīt. Ievērojot tiesību aktos paredzētos nosacījumus, dažas krimināllietas var izskatīt rakstiskā procedūrā, nerīkojot galveno tiesas sēdi.

Ja tiesa nespēj panākt **vienprātību** par spriedumu, notiek balsošana; katram tiesas sastāva loceklim ir viena balss. Ja civillietā ir vienāds balsu skaits, noteicošais ir tiesneša lēmums; krimināllietā pārsvaru gūst atbildētājam saudzīgākā alternatīva.

Spriedums sastāv no lēmuma un tā pamatojuma. Vairumā gadījumu spriedumu parasti pasludina galvenās tiesas sēdes beigās. Tomēr apjomīgās vai citādi sarežģītās lietās spriedumu var pasludināt, vēlākais, divas nedēļas pēc galvenās tiesas sēdes. Šādā gadījumā puses var saņemt sprieduma rakstisko versiju tiesas kancelejā.

Apelācijas tiesas

Somijā ir piecas apelācijas tiesas: Helsinkos, Austrumsomijā (Kuopio), Rovaniemi, Vāsā un Turku.

Apelācijas tiesas kā otrās instances tiesas izskata apelācijas un sūdzības par apgabaltiesu nolēmumiem. Dažos gadījumos apelācijas tiesas var darboties arī kā pirmās instances tiesas. Piemēram, tās izskata lietas saistībā ar nodarījumiem, kuri izdarīti, atrodoties amatā, un kuros iesaistīti to jurisdikcijā esošo administratīvo tiesu tiesneši vai augstākās amatpersonas.

Katra administratīvā tiesa arī atbild par tās jurisdikcijā esošo apgabaltiesu darbības pārraudzību, kā arī par konkrētām tiesu pārvaldes lietām, piemēram, paziņojuma sniegšanu Tiesnešu iecelšanas padomei par apgabaltiesas vai apelācijas tiesas tiesneša amata kandidātiem. Apelācijas tiesai minētais paziņojums ir jāsniedz tiesību aktos noteiktajā sastāvā. Apelācijas tiesas priekšsēdētājs ir atbildīgs par tiesas darbībām un produktivitāti.

Apelācijas tiesa ir iedalīta **departamentos**. Departamenta sastāvā ir departamenta vadītājs un citi tiesneši. Lietas parasti izskata palāta trīs tiesnešu sastāvā.

Apelācijas tiesas procedūra

Konkrētās krimināllietās un civillietās apelācijas sūdzības iesniedzējam ir jāsaņem no apelācijas tiesas atļauja pārsūdzības turpmākai izskatīšanai. Noteikumi par pārsūdzības turpmākas izskatīšanas atļaušanu ir noteikti tiesību aktos. Atļauju pārsūdzības turpmākai izskatīšanai piešķir rakstiskā procedūrā vai mutiskā galvenajā tiesas sēdē.

Augstākā tiesa

Augstākā tiesa ir **visaugstākās instances apelācijas tiesa** Somijā. Tā ir iedalīta palātās, kurās kvorumu veido pieci klātesoši locekļi.

Lai iesniegtu lietu izskatīšanai Augstākajā tiesā, attiecīgajai pusei ir jālūdz atļauja iesniegt apelācijas sūdzību par tiesas spriedumu. Augstākā tiesa izskata pieteikumu un izlemj, vai konkrētajā gadījumā var atļaut apelācijas sūdzības iesniegšanu. Lēmumu pieņem **tiesas palāta** divu vai trīs locekļu sastāvā. Atļauju iesniegt apelācijas sūdzību var piešķirt tikai saskaņā ar tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem.
Kopš 1980. gada Augstākā tiesa ir institūcija, kas var radīt precedentu. Praksē Augstākās tiesas nolēmums rada tiesību noteikumu, kas citām tiesām ir jāievēro līdzīgās lietās. Atļauja apelācijas sūdzības iesniegšanai nav vajadzīga, ja apelācijas tiesa ir darbojusies kā pirmās instances tiesa.
Augstākās tiesas darbības vada tās **priekšsēdētājs**. Pārējos Augstākās tiesas locekļus dēvē par tiesnešiem. Lietu var iesniegt ģenerālsekretārs, referents–konsultants, vecākais tiesas sekretārs vai tiesas sekretārs.
Papildus procesuālu jautājumu izskatīšanai Augstākā tiesa atbild arī par vispārējo tiesu tiesnešu iecelšanu amatā uz noteiktu termiņu, kas ir ilgāks par vienu gadu. Augstākā tiesa arī sniedz paziņojumus par likumprojektiem un apžēlošanas rakstiem, kurus apstiprināšanai ir iesniedzis Somijas Republikas prezidents.
Augstākās tiesas **procedūra** parasti ir **rakstiska**, tomēr, ja nepieciešams, var rīkot **mutisku uzklausīšanu**.

Vispārējās administratīvās tiesas

Administratīvās tiesas

Saskaņā ar Somijas Konstitūciju visās publiskajās darbībās ir stingri jāievēro likums. Personai vai uzņēmumam, kas uzskata, ka valsts vai vietējas iestādes lēmums jautājumā, kas skar konkrēto personu vai uzņēmumu, ir nelikumīgs, parasti ir tiesības pārsūdzēt šo lēmumu.
Pieņemot lēmumu, iestādei ir jāsniedz informācija par to, kā un kur šo lēmumu var pārsūdzēt. Daudzos gadījumos ir iespējams vispirms prasīt, lai attiecīgā administratīvā iestāde veic korektīvus pasākumus, bet pēc tam neapmierinātā puse var iesniegt apelācijas sūdzību administratīvajā tiesā. Administratīvo tiesu rajoni ir noteikti, pamatojoties uz Somijas apgabaliem, tādējādi viens rajons aptver vienu vai vairākus apgabalus.
Saņemot apelācijas sūdzību, administratīvā tiesa izvērtē iestādes lēmuma likumību. Ja apelācijas sūdzības iesniedzējs nav apmierināts ar administratīvās tiesas nolēmumu, vairumā gadījumu ir iespējams to pārsūdzēt Augstākajā administratīvajā tiesā vai vismaz iesniegt pieteikumu Augstākajā administratīvajā tiesā par atļauju iesniegt apelācijas sūdzību.
Noteikumi par administratīvajām tiesām ir ietverti Likumā par administratīvajām tiesām (*hallinto-oikeuslaki / lag om förvaltningsdomstolarna* 430/1999), Valdības dekrētā par administratīvo tiesu jurisdikciju (*valtioneuvoston asetus hallinto-oikeuksien tuomiopiireistä / statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas domkretsar* 865/2016) un dažādos reglamentos. Procesuālie noteikumi, ko piemēro administratīvajām tiesām, ir izklāstīti Administratīvās tiesvedības likumā (*hallintolainkäyttölaki/förvaltningsprocesslag* 586/1996).
Katru gadu administratīvās tiesas saņem aptuveni 20 000 apelācijas sūdzību. Lielākā daļa lietu ir saistītas ar pārsūdzībām, tomēr administratīvās tiesas izskata arī administratīvās tiesvedības un iesniegumu lietas. Reģistra klasifikācijā ir ietvertas gandrīz 300 dažādas lietu kategorijas, — tas apliecina administratīvo tiesu izskatīto lietu plašo daudzveidību. Administratīvās tiesas ir vispārējās apgabaltiesas un parasti izskata visas administratīva rakstura lietas. Tomēr dažas lietas centralizēti izskata konkrētas administratīvās lietas:
Helsinku Administratīvajai tiesai ir ekskluzīva kompetence lietās, kas saistītas ar pievienotās vērtības nodokli un muitas nodokļiem;
Vāsas Administratīvajai tiesai ir ekskluzīva kompetence atļauju un piespiedu pasākumu jautājumos saskaņā ar Ūdens likumu un Vides aizsardzības likumu;
Hemēnlinnas Administratīvā tiesa izskata apelācijas sūdzības par lauksaimniecības subsīdijām, atbalstu lauku attīstībai un strukturālo atbalstu lauksaimniecībai;
Ziemeļsomijas Administratīvā tiesa izskata apelācijas sūdzības lietās, kas saistītas ar subsīdijām briežu audzēšanai un dabiskiem iztikas līdzekļiem, kā arī apelācijas sūdzības konkrētās lietās, kuras izspriež saskaņā ar Skoltu likumu (*kolttalaki/skoltlag* 253/1995).
Administratīvās tiesas locekļi ir galvenais tiesnesis un administratīvās tiesas tiesneši. Galvenais tiesnesis vada tiesas darbu un ir atbildīgs par tā produktivitāti. Administratīvajā tiesā tās darba veikšanai var izveidot departamentus. Departamentu vada juridiski apmācīts tiesnesis, kurš iecelts par departamenta vadītāju. Papildus administratīvo tiesu tiesnešiem administratīvo tiesu darbinieku vidū ir arī referenti un biroja darbinieki. Administratīvās tiesas darbinieku kopskaits ir aptuveni 550.

Sastāvs, kādā pieņem administratīvās tiesas nolēmumus

Administratīvās tiesas ir koleģiālas tiesas, kuru kvorumu parasti veido trīs klātesoši locekļi. Administratīvās tiesas locekļi ir galvenais tiesnesis un administratīvās tiesas tiesneši. Konkrētās lietās, piemēram, tādās, kas saistītas ar garīgo veselību vai bērna nodošanu aprūpē, lietas izskatīšanā un izspriešanā piedalās arī nepilna laika eksperts. Jautājumus saskaņā ar Vides aizsardzības likumu un Ūdens likumu izskata tiesas sastāvs, kurā ir juridiski apmācīti locekļi, kā arī dabas zinātņu vai inženierzinātņu eksperti. Parastais tiesas sastāvs nolēmumu pieņemšanai šādos jautājumos ir četri locekļi.
Administratīvās tiesas var arī izspriest noteiktas apelācijas sūdzības mazākā sastāvā, ja vien tas neapdraud pušu tiesisko aizsardzību.
Konkrētas apelācijas sūdzības, kas uzskaitītas tiesību aktos, var izspriest divu locekļu sastāvā, ja konkrētais jautājums ir skaidrs un tā izspriešanai nav vajadzīga jauna tiesību aktu interpretācija. Tās cita starpā ir apelācijas sūdzības, kas saistītas ar ienākumiem, nekustamo īpašumu, transportlīdzekļu nodokļiem un būvatļaujām. Ja divu locekļu sastāvs nevienojas par nolēmumu, lieta ir jāizspriež parastajam trīs locekļu sastāvam. Viens loceklis var izspriest, piemēram, apelācijas sūdzības saistībā ar sodiem par transportlīdzekļu novietošanu stāvēšanai neatļautā vietā, velkamu transportlīdzekļu nodevām, vadītāja apliecībām vai sabiedriskā transporta soda naudām. Viens loceklis var arī pieņemt nolēmumus par visiem piedziņas pagaidu aizliegumiem un aizliegt vai apturēt nodokļu vai maksājumu piedziņu.

Administratīvo tiesu procedūra

Administratīvajās tiesās lietas pārsvarā izskata rakstiskā procedūrā, tomēr pēdējos gados arvien biežāk izmanto mutiskas tiesas sēdes un izskatīšanu tiesā. Mutisko tiesas sēžu skaits jo īpaši ir palielinājies lietās, kas saistītas ar bērnu aizsardzību vai ārvalstniekiem.
Apelācijas sūdzības vai prasības iesniedzējam parasti ir pienākums izklāstīt savu prasību un tās pamatojumu. Tomēr administratīvā tiesa ir *ex officio* atbildīga par to, lai tiktu nodrošināta lietas pienācīga izskatīšana. Saskaņā ar Administratīvās tiesvedības likumu administratīvajai tiesai ir jāizskata lieta, ciktāl to pieprasa procedūras objektivitāte un taisnīgums un lietas raksturs.
Administratīvās tiesas savas lietas izskata tādā secībā, kādā tās ir saņemtas. Tomēr atsevišķas lietas izspriež steidzamības kārtā. Tiklīdz administratīvajai tiesai tiek iesniegts kāds jautājums, referents sagatavo lietu. Administratīvajās tiesās referenti ir tiesnešu palīgi un notāri, dažreiz arī administratīvie tiesneši. Referents ir atbildīgs par visu vajadzīgo izklāstu vai ziņojumu iegūšanu no attiecīgajām iestādēm, kā arī par pušu uzklausīšanu.
Tiklīdz jautājums ir iesniegts tiesai, tiek pārbaudīti tiesvedības priekšnosacījumi un — apelācijas sūdzību gadījumos — no iestādes, kas atbild par pārsūdzēto lēmumu, tiek iegūts izklāsts un jebkādi attiecīgi pamatdokumenti. Pēc tam uzklausa visas citas puses un apelācijas sūdzības iesniedzēju.
Referents sagatavo nolēmuma projektu par izskatāmo lietu. Tiesneši iepazīstas ar dokumentiem un nolēmuma projektu, pēc tam lietu izspriež administratīvās tiesas sesijā.
Administratīvā tiesa ņem vērā visus lietā izrietošos apstākļus un izlemj, kuri apstākļi ir būtiski nolēmuma pieņemšanai. Ja nolēmuma pieņemšanā iesaistītie locekļi nepanāk vienprātību, notiek balsošana. Referentam ir tiesības pastāvēt uz atšķirīgu viedokli lietā. Pēc sesijas vēl var tikt pārskatīts nolēmuma pamatojums, un nolēmums pēc parakstīšanas tiek nodots pusēm.

Augstākā administratīvā tiesa

Augstākā administratīvā tiesa ir pēdējās instances tiesa administratīvās lietās, un tai ir vislielākā tiesas vara procesuālos jautājumos.
Lielākā daļa Augstākās administratīvās tiesas izskatīto lietu kategoriju ir apelācijas sūdzības, kas attiecas uz citām administratīvajām tiesām. Dažās lietās apelācijas sūdzības iesniedzējam vispirms ir jālūdz atļauja iesniegt apelācijas sūdzību Augstākajai administratīvajai tiesai.
Somijā ir iespējams pārsūdzēt arī lēmumus, ko pieņem valdība vai ministrija, t. i., struktūras, kas pārstāv visaugstāko izpildvaru.
Augstākā administratīvā tiesa var arī sniegt paziņojumus un iesniegt priekšlikumus par likumdošanas jautājumiem. Tā arī pārrauga tiesas procesu savas kompetences jomā. Tās pienākums ir nodrošināt, ka administratīvo tiesu sistēma darbojas saskaņoti un efektīvi. Augstākā administratīvā tiesa arī atbild par administratīvo tiesu tiesnešu iecelšanu amatā uz noteiktu termiņu, kas ir ilgāks par vienu gadu.
Augstākās administratīvās tiesas darbību vada tās priekšsēdētājs. Pārējos Augstākās administratīvās tiesas locekļus dēvē par tiesnešiem. Tiesnešu skaits ir aptuveni 20. Turklāt Augstākajā administratīvajā tiesā ir aptuveni 50 referentu un atbilstošs skaits citu darbinieku. Augstākā administratīvā tiesa ir iedalīta palātās. Biroja darbiniekus vada ģenerālsekretārs.
Katru gadu Augstākā administratīvā tiesa saņem aptuveni 6 000 apelācijas sūdzību. Augstākajā administratīvajā tiesā iesniegtās lietas parasti izskata palāta piecu tiesnešu sastāvā. Atsakot atļauju iesniegt apelācijas sūdzību, palātas sastāvā var būt trīs tiesneši. Lietās, kas minētas Ūdens likumā un Vides aizsardzības likumā, kā arī lietās, kas attiecas uz konkrētām intelektuālā īpašuma tiesībām, piemēram, patentiem, palātas sastāvā ir juridiski apmācīti locekļi un divi nepilnas slodzes eksperti. Ekspertiem ir neatkarīga tiesneša statuss. Augstākajā administratīvajā tiesā lietas pārsvarā izskata rakstiskā procedūrā; mutisko tiesas sēžu un tiesas veikto izskatīšanu skaits katru gadu ir mazāks par 10.

Juridiskās datubāzes un tīmekļa vietnes

Datubāzes nosaukums

Finlex tīmekļa vietne

Somijas tiesu iestāžu tīmekļa vietne

Vai tīmekļa vietnei un datubāzei var piekļūt bez maksas?

Jā, piekļuve ir **bezmaksas**.
Tīmekļa vietnē Oikeus.fi ir ietverta informācija par Somijas tiesu sistēmu. Tas ir centralizēts tiešsaistes pakalpojums tiem, kuri meklē informāciju par tiesām, prokuroriem, tiesu izpildītājiem, juridiskās palīdzības birojiem un citām publiskām iestādēm, kas saistītas ar tiesas spriešanu Somijā.
Tajā, piemēram, ir jaunākā judikatūra no apelācijas tiesām un administratīvajām tiesām. Apjomīgākas datubāzes attiecībā uz Augstāko tiesu, apelācijas tiesām, administratīvajām tiesām un īpašajām tiesām ir pieejamas bez maksas no *Finlex* dienesta, kuru uztur Somijas Tieslietu ministrija.
Lapa atjaunināta: 02/02/2021
Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.